

EMIL NALBORCZYK, STANISŁAW HABERKA

Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce 9-14 października 2004 r.

Wzajemna prezentacja osiągnięć naukowych współpracujących z Polską Akademią Nauk placówek naukowo-badawczych z innych krajów europejskich staje się już tradycją. Pierwszym tego rodzaju przedsięwzięciem były Dni Nauki Fińskiej w Polsce (1999 r.) oraz organizowane na zasadzie wzajemności Dni Nauki Polskiej w Finlandii (2000 r.). Zorganizowane w czasie tych Dni liczne konferencje, seminaria i wystawy naukowe, którym towarzyszyło szerokie zainteresowanie środowisk naukowych i społeczeństwa obu krajów, stanowiły zachętę do kontynuacji tego rodzaju działalności.

Kolejne Dni Nauki Polskiej zostały zorganizowane w Federacji Rosyjskiej w 2001 r., a o randze, jaką nadały tej imprezie czynniki państwowe, może świadczyć obecność, w dniu ich otwarcia w Moskwie, prezydentów obu państw – Władimira Putina i Aleksandra Kwaśniewskiego. Rewanżem Polskiej Akademii Nauk za tę imprezę było zorganizowanie w dniach od 9 do 14 października 2004 r. Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce. Do udziału zaproszonych zostało 156 wybitnych przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych z Rosji, uczestników sympozjów i zorganizowanych z okazji Dni szkół młodych naukowców oraz organizatorów naukowych wystaw tematycznych. W ramach delegacji rosyjskiej przybyli liczni członkowie Prezydium Rosyjskiej Akademii Nauk, Rosyjskiej Akademii Nauk Rolniczych i Rosyjskiej Akademii Nauk Medycznych. Program

imprezy przewidywał między innymi podpisanie protokołów o współpracy między Polską Akademią Nauk a trzema Rosyjskimi Akademią Nauk, wspólne posiedzenie Prezydiów Polskiej Akademii Nauk i Rosyjskiej Akademii Nauk, którego część pierwsza odbyła się 11 października br. na Zamku Królewskim w Warszawie, natomiast druga część w dniu 12 października br. w Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. W czasie Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce zorganizowano osiem sesji naukowych, poświęconych różnym dyscyplinom naukowym, dwie szkoły młodych matematyków i ekologów oraz pięć wystaw tematycznych. Dniom Nauki Rosyjskiej towarzyszyły również imprezy kulturalne, koncerty, uroczysta recepcja, spotkania towarzyskie, nieformalne dyskusje i rozmowy z udziałem młodych liderów nauki, doktorantów i studentów, a także spotkania o charakterze integracyjnym. Znaczenie tegorocznych Dni podkreślił udział w imprezie czołowych osobistości polskiego życia politycznego, naukowego i kulturalnego. Na uroczyste wspólne posiedzenie Prezydiów w dn. 11 października br. do Zamku Królewskiego w Warszawie przybyli: prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Aleksander Kwaśniewski, marszałek Sejmu RP Józef Oleksy, minister nauki i informatyzacji, przewodniczący Komitetu Badań Naukowych Michał Kleiber, wiceminister spraw zagranicznych Andrzej Załucki, ambasador pełnomocny Federacji Rosyjskiej w Polsce

Nikołaj Afanasjewskij, rektorzy wyższych uczelni, a także liczni reprezentanci polskich organizacji i instytucji naukowych, przedstawiciele życia kulturalnego i społecznego.

W wystąpieniu powitalnym na Zamku Królewskim w Warszawie prezes PAN, profesor Andrzej B. Legocki, wyrażając podziękowanie prezydentowi RP Aleksandrowi Kwaśniewskiemu i prezydentowi FR Władimirowi Putinowi za objęcie osobistym patronatem Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce, podkreślił rolę nauki jako emanacji ambicji twórczych każdego społeczeństwa oraz jednego z najbardziej ważkich i dumnych znaczników narodowych. Prezes PAN odwołał się też do więzi Rosjan i Polaków w różnych dziedzinach nauki i twórczości, które zwłaszcza w nauce i kulturze były i są rozliczne, stanowiąc źródło wzajemnych inspiracji i wspólnie tworzonych dzieł. Podając liczne przykłady wspólnych związków z przeszłości pomiędzy twórcami obu krajów, między innymi w literaturze, muzyce, sztukach pięknych, profesor A. B. Legocki powiedział, że także i współcześnie wszystkie praktycznie kierunki – od humanistyki, przez nauki przyrodnicze i nauki o życiu, po nauki techniczne i nauki o Ziemi wypełnione są wieloma przykładami współpracy badaczy polskich i rosyjskich, a zawiązywanie nowych, szczególnie w środowisku młodych naukowców, powinno być wspólną powinnością uczonych obu krajów.

Do bogactwa przykładów wspólnych osiągnięć i odkryć naukowców polskich i rosyjskich nawiązał również w swym wystąpieniu przewodniczący delegacji uczonych rosyjskich, wiceprezes Rosyjskiej Akademii Nauk prof. Mikołaj Płate. Wyraził on m.in. przeświadczenie, że Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce pozwolą na wytyczenie nowych kierunków pozwalających w przyszłości na umocnienie kontaktów naukowych między uczonymi i instytucjami naukowymi Rosji i Polski. Wiceprezes

RAN prof. M. Płate z dużym uznaniem mówił też o randze Dni Nauki Polskiej zorganizowanych w Rosji w roku 2001.

Prezydent RP Aleksander Kwaśniewski, zwracając się do przybyłych przedstawicieli nauki, wyraził m.in. przeświadczenie, że współpraca naukowa powinna odegrać niebagatelną rolę w dziele zbliżania naszych narodów oraz ponownego odkrywania siebie nawzajem, bowiem nauka, obok kultury, buduje najtrwalsze mosty wzajemnego szacunku między narodami. Zdaniem prezydenta RP, obecne spotkanie w ramach Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce ma już swoje miejsce w historii stosunków polsko-rosyjskich i będzie wzorem do naśladowania przez inne środowiska. Prezydent Federacji Rosyjskiej Władimir Putin w swoim uroczystym pośłaniu skierowanym do uczestników Dni Nauki Rosyjskiej w Rzeczypospolitej Polskiej, wskazał m.in. na bogactwo wspólnych osiągnięć i odkryć w dziejach rosyjsko-polskiej współpracy naukowej oraz wyraził przekonanie, że Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce pozwolą nie tylko podsumować wyniki wspólnych przedsięwzięć, ale także wytyczyć nowe kierunki umocnienia związków naukowych, ekonomicznych i kulturalnych naszych państw oraz narodów.

Uroczyste adresy powitalne do uczestników posiedzenia wygłosili też marszałek Sejmu RP Józef Oleksy oraz minister nauki i informatyzacji Michał Kleiber.

Ze strony rosyjskiej głos powitalny podczas wspólnego posiedzenia zabrali ponadto: wiceprezes Rosyjskiej Akademii Nauk Rolniczych prof. Andriej L. Iwanow i wiceprezes Rosyjskiej Akademii Nauk Medycznych prof. Nikołaj P. Boczkow.

W czasie posiedzenia na Zamku Królewskim w Warszawie z rąk prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Aleksandra Kwaśniewskiego Krzyże Oficerskie Orderu Zasługi RP za wy-

bitne osiągnięcia w rozwijaniu polsko-rosyjskiej współpracy naukowej otrzymało sześciu wybitnych rosyjskich naukowców: Andriej Sacharow, Lew M. Zielionyj, Aleksander Konowałow, Walerij Łukin, Siergiej Markijanow i Jurij Żurawliow. Grupie polskich uczonych wysokie rosyjskie odznaczenia państwowe „za wkład w rozwój nauki, umocnienie przyjaźni i współpracę między Federacją Rosyjską a Rzeczpospolitą Polską” wręczył – na podstawie decyzji prezydenta Federacji Rosyjskiej Władimira Putina – ambasador pełnomocny Federacji Rosyjskiej w Polsce Nikołaj Afanasjewskij. Odznaczenia otrzymali profesorowie: Andrzej B. Legocki, Emil Nalborczyk, Jan Klamut, Mieczysław Mąkosza oraz Henryk Szymczak.

W trakcie uroczystego posiedzenia wręczone zostały również – przyznane przez prezydium PAN i RAN – wspólne nagrody PAN i RAN za wybitne osiągnięcia naukowe uzyskane w wyniku prowadzonych przez uczonych Polski i Rosji wspólnych badań naukowych. Otrzymali je autorzy serii prac: „Badania strukturalne i serologiczne lipopolisacharydów bakteryjnych rodzaju *Citrobacter i Hafnia*”: prof. Andrzej Gamian, dr Ewa Katzenellenbogen, dr Tomasz Lipiński, mgr Maria Bogulska z Instytutu Immunologii i Terapii Doświadczalnej im. Ludwika Hirszfelda PAN oraz dr A. Knirel, prof. A. S. Szaszkow, dr A. Koczarowa, mgr G. W. Zatoński z Instytutu Chemii Organicznej im. N. D. Zielińskiego RAN.

W plenarnej sesji naukowej referaty wygłosili: prezes Polskiej Akademii Nauk prof. Andrzej B. Legocki: „Molekularne podstawy różnorodności biologicznej”. W imieniu nieobecnego prezesa Rosyjskiej Akademii Nauk prof. Jurija S. Osipowa referat: „Matematyczne zagadnienia dynamicznej rekonstrukcji” – wygłosił prof. Arkady W. Krjażymkij z Instytutu Matematycznego im. W. A. Stieklowa

RAN. Kolejne referaty wygłosili współpracujący ze sobą od wielu lat prof. Jurij C. Oganiesjan: „Superciężkie pierwiastki tablicy Mendelejewa i „wyspa stabilności” oraz prof. dr Adam Sobiczewski: „Koncepcje i przewidywania teoretyczne dla pierwiastków superciężkich”.

W Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie odbyła się druga część uroczystego wspólnego posiedzenia prezydiów Polskiej Akademii Nauk i Rosyjskiej Akademii Nauk oraz Rosyjskiej Akademii Nauk Medycznych, Oddziału PAN w Krakowie, Polskiej Akademii Umiejętności i rektorów uczelni krakowskich. Wystąpienia wprowadzające i adresy powitalne wygłosili: prezes PAN prof. Andrzej B. Legocki, w imieniu delegacji uczonych rosyjskich wiceprezes RAN prof. Mikołaj Płate, prezes PAU prof. Andrzej Białas i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, przewodniczący Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich prof. Franciszek Ziejka. W inauguracyjnym posiedzeniu wystąpieniu prezes PAN prof. A. Legocki wyraził m.in. swą szczególną radość z faktu, że to doniosłe spotkanie wybitnych postaci nauki z obydwu krajów może odbywać się właśnie w siedzibie tak zasłużonego dla nauki i cywilizacji nie tylko naszego kraju Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zabierający w kolejności głos wiceprezes RAN prof. M. Płate, wychodząc od etymologicznego źródła greckiej nazwy *Akademeia*, podkreślił symboliczną nierozłączność nauki i edukacji w działalności Akademii Nauk, w tym ogromną wagę jaką do sprawy edukacji wyższej przywiązuje w swej działalności Rosyjska Akademia Nauk. Prof. M. Płate z wielkim uznaniem mówił też o nieocenionej roli Krakowa – duchowej stolicy Polski – dla historii i kultury naszego Kontynentu oraz rozwoju cywilizacji i nauki europejskiej. Prezes PAU prof. A. Białas zwrócił z kolei uwagę na trwałość więzi

nauki polskiej i rosyjskiej, które to więzi okazały się być niezależne od różnych koniunktur, i podkreślił zarazem, że: „uczni rosyjscy nie muszą jeździć obecnie do Polski, aby oddychać świeżym powietrzem, bo są oni rozchwytywani na całym świecie i dlatego właśnie tym bardziej docenić należy to, że – sądząc po dzisiejszym spotkaniu – również i obecnie współpraca z nauką polską pozostaje dla nich priorytetem”. Rektor UJ, przewodniczący KRASP prof. Franciszek Ziejka, wyraził opinię, że ostatnia dekada otworzyła w dziejach polsko-rosyjskich kontaktów naukowych nową erę, którą rządzą przede wszystkim wyzwania i potrzeby nowoczesnych społeczeństw opierających swój rozwój na wiedzy. Pozwoliło to na zbudowanie kontaktów na nowych zasadach, w znacznym stopniu niezależnych od polityki. Wskazując także istniejące nadal trudności w rozszerzaniu współpracy polsko-rosyjskiej, prof. F. Ziejka powiedział, że „kojarzą się one często z siłą wzajemnych uprzedzeń, na których ciąży wzajemna przeszłość obydwu krajów”.

W czasie sesji naukowej poświęconej współczesnym osiągnięciom nauk archeologicznych w Rosji i Polsce referaty wygłosili prof. A. P. Dierewjanko z RAN i prof. S. Kadrow z PAN.

W dniach 12-14 października 2004 r. w Warszawie oraz w Starych Jabłonkach k. Olsztyna odbywały się sympozja naukowe, cieszące się dużym zainteresowaniem uczestników z uwagi na interesującą i często niekonwencjonalną tematykę.

Na sympozjum „Polska i Rosja – problemy rozwoju państwowości w X-XX wieku” szczególnie interesującym, nowatorskim ujęciem była propozycja porównania dziedzictwa prawnozwyczajowego pogańskiej (germańskiej) Europy i przedchrześcijańskiej Rusi, przedstawiony model ujmował dzieje nie tylko rosyj-

skiej, ale i polskiej państwowości (Rzeczypospolitej) jako struktury imperialnej.

W czasie sympozjum „Rosja i Polska w europejskiej historii i kulturze” podejmowano problemy z zakresu literatury porównawczej, metodologii badań literackich, historii, historii idei oraz historii kultury i sztuki. W wystąpieniach zwracano m.in. uwagę na wielorakie historyczne i polityczne uwikłania, które wpłynęły na obraz polskiej literatury współczesnej wśród Rosjan, na specyfikę oddziaływania polskiej kultury artystycznej na rosyjską w XVIII stuleciu oraz przedstawiono nowe spojrzenie na polsko-rosyjskie związki literackie w II połowie XIX wieku.

Podczas dwóch sympozjów, poświęconych naukom fizycznym i chemicznym – „Współczesne problemy fizyki fazy skondensowanej” i „Nowe kierunki rozwoju chemii związków supramolekularnych”, przedstawiono najnowsze wyniki badań współpracujących ze sobą od wielu lat polskich i rosyjskich ośrodków naukowo-badawczych.

Badaniom kosmicznym poświęcone było dwudniowe sympozjum „Fizyka okołoziemskiej i międzyplanetarnej przestrzeni kosmicznej”. W trakcie sympozjum przedstawiono wyniki wspólnych eksperymentów kosmicznych oraz zaprezentowano katalog instrumentów naukowych, które powstały w wyniku wspólnych prac polskich i rosyjskich konstruktorów, i zostały wyniesione na rakietach oraz satelitach w przestrzeń kosmiczną w ciągu ponad 30 lat współpracy.

Naukom biologicznym i medycznym były poświęcone dwa sympozja „Postępy w badaniach związków naturalnych i biologicznie czynnych” oraz „Neurobiologiczne i neurofizjologiczne badania w medycynie”. Dały one możliwość przedstawienia najnowszych osiągnięć badawczych placówek rosyjskich, zaprezentowania wspólnego dorobku instytutów

rosyjskich i polskich, wymiany doświadczeń oraz omówienia szczegółów prowadzonej współpracy i tematów nowych, wspólnych projektów badawczych.

Natomiast naukom rolniczym i biologicznym poświęcono dwudniowe sympozjum „Biotechnologia i inżynieria genetyczna mikroorganizmów, roślin i zwierząt”. Podczas sympozjum przedstawiono aktualnie prowadzone badania i osiągnięcia rolniczych placówek naukowych obu krajów, które w większości mieszczą się w światowym nurcie badań biotechnologicznych.

W czasie trwania Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce zaprezentowano pięć tematycznych wystaw naukowych. Archiwa Rosyjskiej oraz Polskiej Akademii Nauk przygotowały wystawę „Z dziejów rosyjsko-polskich kontaktów naukowych”, na której wyeksponowano wzajemne oddziaływania nauki polskiej i rosyjskiej na przestrzeni XIX i XX w. Na wystawie „U zarania życia” Instytut Paleontologii RAN zaprezentował najdoskonalszą na świecie ko-

lekcję fauny z wendu. Na wystawie „Kryształ Rosji. Przyroda, nauka, technika, sztuka” prezentowano przepiękne eksponaty, które swoimi różnymi formami i barwami wzbudzały zainteresowanie zwiedzających. Również wystawa książki naukowej wydawnictwa RAN „Nauka” i wystawa Syberia: przyroda, nauka, ludzie” cieszyły się dużym zainteresowaniem. Pomimo krótkiego okresu ekspozycji wystawy obejrzało ponad dziesięć tysięcy zwiedzających.

Podczas Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce po raz pierwszy zorganizowano dwie szkoły młodych naukowców z zakresu matematyki i ekologii. Postanowiono, że podobne szkoły również z innych dyscyplin naukowych będą kontynuowane w przyszłości.

Zorganizowane w dniach 9-14 października 2004 r. Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce były kolejnym przeglądem osiągnięć naukowych oraz wyników owocnej współpracy naukowców Polski i Rosji.